Abdullah Harmancı'nın Hikâyelerinde Konya

Konya in the Stories of Abdullah Harmancı

Özgür Gedikli*

Abstract: The elites in the centralized spaces have formed a hierarchical relationship with their environment by taking the place of their cultural sovereignty and by making a decision and opinion center. Istanbul in Turkish Literature; he played a role in determining the perspectives of the centralized intellectuals and caused the formation of the provincial concept in our literature. with conquest, poets, scholars, etc. by attracting himself. The fact that Istanbul is the only place in literary texts, attracts literary writers in many areas, with exceptions. The intellectuals who came to Ankara with the War of Independence saw and recognized Anatolia and wrote the works in Anatolia. This process has accelerated with the Republic, and today, with the technological developments, the concepts of center-country have disappeared. Many authors living in Anatolia have reflected the place they live in and the regional elements of that place in their works. Abdullah Harmancı is one of these writers. He used Konya as a place in his stories and reflected the local elements of Konya. The artist born in Konya reflected some of his childhood and youth in his stories, reflecting the impressions of those years and brought Konya to the Turkish Literature as a city, which was previously pass in the works of Ahmet Hamdi Tanpınar and Tarık Buğra. Abdullah Harmancı, in his article in the *Mahalle Mektebi* magazine, "Konya is Sugar for Me", has included the importance he gives to this city and Şeker Mahallesi and what these places mean for him, and the impressions he left in their memories in his stories. Many places in Konya move his individual memory. The the story characters of the author who emphasizes the sensitivity of the provinces most of the time in her stories are mostly related to the city of Konya and show autobiographical features. In this article, it will be explained how Konya, which is in the book stories of Abdullah Harmancı, is reflected to his works as a place and with local elements.

Structured Abstract: The elites in the centralized spaces have formed a hierarchical relationship with their environment by taking the place of their cultural sovereignty and by making a decision and opinion center. Istanbul in Turkish Literature; he played a role in determining the perspectives of the centralized intellectuals and caused the formation of the provincial concept in our literature. with conquest, poets, scholars, etc. by attracting himself. The fact that Istanbul is the only place in literary texts, attracts literary writers in many areas, with exceptions. The intellectuals who came to Ankara with the War of Independence saw and recognized Anatolia and wrote the works in Anatolia. With the Republic, writers acting from "populism" and "socialist understanding" have increased their orientation to the provinces. In the following years, writers such as Cevat Şakir Kabaağaçlı and Nazan Bekiroğlu appeared in the Republic, as in Fuzuli, Bapdatlı Ruhi in the poetry of the divan. Thus, the concepts of central-provincial disappeared. Many authors living in Anatolia

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Şube Müdürü
Dr., Ministry of National Education
ORCID 0000-0001-7763-3699
gedikliozyur@gmail.com

Cite as/ Atıf: Gedikli, Ö. (2020). Abdullah Harmancı'nın hikâyelerinde Konya. *Turkish Studies - Language*, 15(2), 713-725. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42872>

Received/Geliş: 13 April/Nisan 2020

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 27 June/Haziran 2020

CC BY-NC 4.0

have reflected the place they live in and the regional elements of that place in their works. Tahsin Yücel, Elbistan; Cemil Kavukçu, İnegöl; Ethem Baran, Yozgat; Yücel Balku gifted Bursa to Turkish storytelling as a venue. Abdullah Harmancı is one of these writers.

He used Konya as a place in his stories and reflected the local elements of Konya. The artist born in Konya reflected some of his childhood and youth in his stories, reflecting the impressions of those years and brought Konya to the Turkish Literature as a city, which was previously pass in the works of Ahmet Hamdi Tanpınar and Tarık Buğra. Abdullah Harmancı, in his article in the *Mahalle Mektebi* magazine, "Konya is Sugar for Me", has included the importance he gives to this city and Şeker Mahallesi and what these places mean for him, and the impressions he left in their memories in his stories. Many places in Konya move his individual memory. The story characters of the author are mostly related to the city of Konya and show autobiographical features. In this article, it will be explained how Konya, which is in the book stories of Abdullah Harmancı, is reflected to his works as a place and with local elements.

As a result, Abdullah Harmancı, from his first story book *Muhteris*, showed his loyalty to the land he was born and grew up, and in his stories, Konya was used both as a place and his mouth features, important personalities, traditions, etc. has included many local elements. In the content of his stories that he wrote in the following years, these elements came to the top in his last book *Behçet Bey Neden Güllümsedi?* In these stories, the center of Konya is; Alaadin Tepesi and its surroundings is a place where a rapid change is experienced, sacrificed for consumption and lost its identity; Şeker Mahallesi is an autobiographical place where the writer's childhood passes, leaving deep marks in his memory and approaching with feelings of belonging; the neighborhoods of Şems, Mevlana and Kayalı Park are given as a place that refers to the memory and personal memories of the city.

While many districts of Konya are mentioned as names in stories, the current state of the space is perceived as a whole with its past. The shopping centers and new buildings reflecting the modern face of Konya after 2000s did not reflect the new buildings in their stories, but rather the places that emphasize the historical, historical and cultural aspects were emphasized. The district that he mostly emphasizes and tells in detail is Şeker Mahallesi, which he says "Konya Benim İçin Şeker'dir". As he was a neighborhood of his childhood, he placed a different meaning in this space. In stories where longing for the past is felt, Şeker Mahallesi were reflected sadly by old houses, traditional life, lost values with urban transformation, damages to the spatial memory of the city, on the stories. This place has been put as a value against the transformation and cultural breakdown in the city under the name of modernization.

Konya is the starting point for the author to revive the memory, to remember the memories he has accumulated in his mind and loaded into the space. In this sense, Konya in the stories of Abdullah Harmancı presents his individual memory from his childhood to his youth both as a place and as local elements. For this reason, the Konya that he describes is about his life, his thoughts, his view to society, his aspirations, his sufferings, etc. plays a key role in understanding. The promenade places around Konya are places identified with sin, except for a few positive examples (where to go for a picnic). In the stories, he also included the mouth features of Konya, landmarks associated with Konya and some cultural features. This also gives the reader clues about the social structure of Konya and the impact of religion on society. In the stories, he also included the mouth features of Konya, landmarks associated with Konya and some cultural features. While these features make the stories realistic, direct and impressive, they reflected the city's values and daily life.

Keywords: Turkish Literature, Abdullah Harmancı, Konya, Memory, Place

Öz: Merkezileşen mekânlardaki seçkinler; kültürel egemenliği ellerine alarak bulundukları yeri, karar ve kanaat merkezi yapmış, çevreleriyle hiyerarşik bir ilişki oluşturmuşlardır. Türk Edebiyatı'nda da İstanbul; fetihle birlikte şairleri, bilginleri vb. kendine çekerek merkezileşmiş, aydınların bakış açılarını tayin edici bir rol oynayarak edebiyatımızda taşra kavramının oluşmasına sebep olmuştur. İstanbul'un istisnalar dışında edebî metinlerde tek mekân olmasında edebiyatçıları birçok alanda cezbetmesi yatar. Milli Mücadele'yle birlikte Ankara'ya gelen aydınlar Anadolu'yu görüp tanımış ve konusu Anadolu'da geçen eserler yazmışlardır. Cumhuriyetle bu süreç hızlanmış, günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte merkez-taşra kavramları ortadan kalkmıştır. Anadolu'da yaşayan birçok yazar yaşadığı yeri ve o yerin mahalli unsurlarını eserlerinde yansıtmıştır. Abdullah Harmancı da bu yazarlardan biridir. O, hikâyelerinde Konya'yı mekân olarak kullanmış ve eserlerine Konya'nın mahalli unsurlarını yansıtmıştır. Konya'da doğan sanatçı

çocukluğunun bir kısmını ve gençliğini burada geçirmiş, o yıllara ait izlenimlerini hikâyelerinde yansıtarak daha önce Ahmet Hamdi Tanpınar ve Tarık Buğra'nın eserlerinde yer verdiği Konya'yı şehir olarak Türk öykücülüğüne kazandırmıştır. Abdullah Harmancı, *Mahalle Mektebi* dergisindeki yazısı "Konya Benim İçin Şeker'dir"de bu şehre verdiği önemi, Şeker Mahallesi özelinde anlatmış ve bu yerin belleğinde bıraktığı izlenimlere hikâyelerinde yer vermiştir. Öykülerinde çoğu zaman taşra duyarlılığını ön plana çıkartan yazarın karakterleri de çoğunlukla Konya şehriyle bağıntılıdır ve otobiyografik özellikler gösterir. Bu makalede de Abdullah Harmancı'nın kitaplaşmış hikâyelerine Konya'nın mekân olarak ve mahalli unsurlarıyla nasıl yansıtıldığı ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Abdullah Harmancı, Konya, Bellek, Mekân

Giriş

Merkezileşen konumdaki seçkinler; egemenliği ellerine alıp merkezin soyut ve kolektif değerlerini sahiplenirler ve onları kutsallaştırarak kendi iktidarlarını inşa ederler (Solak, 2014: 11). Lefebvre de, Paris ile periferi (çevre/taşra) arasındaki farkı ortaya koyarken merkezin iktidarına dikkat çeker: "*Başkent her şeyi kendine çekmektedir: İnsanlar, beyinler, servet... Burası bir karar ve kanaat merkezidir. Paris'in etrafında hiyerarşiye tabi mekânlar yayılmaktadır; bu mekânlar hem Paris'in hâkimiyeti altındadır, hem de onun tarafından sömürülmektedir.*" (Lefebvre, 2014: 16).

Bu anlayış edebiyatımızda da böyle gelişmiş, Fatih'in İstanbul'u her yönden İslam dünyasının merkezi yapma arzusu ve onu izleyen padişahların çabaları İstanbul'u merkezileştirmiştir (Doğan, 2004: 73). Aydınların çoğunu içinde barındıran İstanbul, yüzyıllar boyunca edebiyatçıların hayata ve memlekete bakış tarzlarını tayin edici bir rol oynamıştır. İstanbul, güzel manzaraları, ihtişamlı abideleri, zengin ve çeşitli yaşama şartları ile yalnız divan şairlerinin değil; Tanzimat'tan Cumhuriyet devrine kadar gelen ve çoğu İstanbul'da yaşayan Türk edebiyatçısının da Anadolu ve Anadolu insanını görmesine engel olmuştur. Batı'nın romantik etkisiyle Anadolu'ya kısmen yaklaşan aydınlar, İstanbul'un işgalinden sonra Anadolu'ya geçmiş ve devlet merkezinin Ankara olmasıyla Anadolu'yu yakından tanımıştır (Kaplan, 2008: 22). Cumhuriyet'le birlikte "halkçılık"tan ve "sosyalist anlayış"tan hareket eden yazarlar ise taşraya yönelimi daha da artırmıştır. İleriki yıllarda taşradan Cevat Şakir Kabaağaçlı, Nazan Bekiroğlu gibi yazarlar çıkmıştır.¹ Böylelikle edebi eserlerde mekân olarak İstanbul'u seçme alışkanlığı kırılmış, merkez kavramı ortadan kalkmıştır. Birçok yazar edebi metinlerde mekân olarak Anadolu'daki şehirlere yer vermiştir. Tahsin Yücel, Elbistan'ı; Cemil Kavukçu, İnegöl'ü; Ethem Baran, Yozgat'ı; Yücel Balku, Bursa'yı bir mekân olarak Türk öykücülüğüne hediye etmiştir. Aynı şekilde Harmancı da Konya'yı şehir olarak Türk öykücülüğüne kazandırmıştır.

Konya'nın toplumsal yaşantısını özellikle okuryazar insanların görünümünü konu edinen, bu şehri bir dekor olmaktan öte kahramanlarla örtüşmüşlük içerisinde veren (Tosun, 2011: 33-34) Abdullah Harmancı aynı zamanda bu şehrin çocuğudur ve 1974'te Konya'da doğmuştur. 1950'li yıllarda ailesi Derbent'ten gelip Konya'nın Şeker Mahallesi'ne yerleşmiştir. Babası edebiyat öğretmenidir. Babasının askerliği ve işi gereği Kırbrıs, Sivas ve Karaman'da bulunmuş sonra Konya'ya gelmiştir. Öğretmenleri tarafından çok beğenilen kompozisyonları onda yazmaya dair ilk özgüveni oluşturmuştur. Karaman yılları Necip Fazıl'ı okumakla ve onun şiirlerine benzeyen şiirler yazmakla geçer. İlk yayını (talihsizlik yaşasa da) Karaman *Uyanış* gazetesinde yapar.² 1988'de, (hikâyelerinde sık sık ele alacağı çocukluğunun büyük bir bölümünü ve yaz tatillerini de geçirdiği) Konya'nın Şeker Mahallesi'ne taşınırlar. Bu yıllarda kardeşiyle *Fetih* isimli

¹ Harmancı da Konya'da basılan bir kitabın Türkiye'de on binlerce satıldığını ve ömrünü Anadolu'nun kentlerinde geçirmiş Nazan Bekiroğlu gibi nicelik-nitelik anlamında yetkin yazarların olduğunu söyleyerek günümüzde de devam eden taşra-merkez tartışmalarını gereksiz bulur (Harmancı, 2013: 58).

² Şiir, baskı hatası neticesinde ters basılmıştır.

bir dergi de çıkarırlar. Dünya görüşünü şekillendirecek *Batılılaşma İhaneti* vb. birçok kitabı da bu yıllarda okur. Aynı zamanda mahallî dergilerde de birçok şiiri yayımlanır.

Harmancı üniversite eğitimini Konya’da sürdürür ve Selçuk Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne devam eder. Üniversite yıllarında edebî dergilerde yazıları çıkar. Yine bu yıllarda *Dergâh* dergisinde ilk öyküsü yayımlanır. Konya’da bulunan Çizgi kitabevi sayesinde birçok yazarla tanışır. Babası gibi edebiyat öğretmeni olur. Aksaray, Sivas, Rize ve Konya’da öğretmenlik yapar. *Hece, Hece Öykü, Yedi iklim, Düş Çınarı, Kırklar, Kökler, Karagöz, İtibar, Post Öykü, Temmuz, Karabatak* vb. dergilerde öyküleri, eleştirileri yayımlanır. Deneyisel öykülerin de yer aldığı ilk kitabı *Muhteris*’i 2002’de, ikinci kitabı *Ertesi Dünya*’yı 2003’te yayımlar. 2007’de yayımlanan üçüncü kitabı *Yerlere Göklere* ile aynı yıl “TYB Yılın Hikâyecisi” ödülünü alır. 2011’de *Seni Ne İhtiyarlattı* adlı dördüncü hikâye kitabı yayımlanır. Bu yıllarda Konya’da çıkan *Mahalle Mektebi*’nde yazmaya başlar. 2016’da *Melek Kayıtları*’nı yazar. 2017’de Mehmet Kahraman’la Mustafa Kutlu, Cemal Şakar, Fatma Barbarosoğlu vb. yazarların katkıda bulunduğu *28 Şubat’a 28 Öykü* isimli öykü kitabını hazırlar.³ 2019’da ismini daha önceki kitabı *Melek Kayıtları*’nda bulunan bir hikâyeden alan *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*’yi yayımlayan yazar hâlen Konya’da yaşamaktadır.

Yazar, öykülerinde çoğu zaman taşra duyarlılığını ön plana çıkartır. Bireyin muhafazakâr hayat tarzı ile modern hayat arasında yaşadığı çatışmalar ve günah, Harmancı öykücülüğünün temel izlekleridir. Öykülerinde İslami dünya içerisindeki insanları dile getirir de hidayet anlatılarının idealize edilmiş bıkınlık veren tiplerinin yerine günah da işleyen insanî vasıflara sahip kahramanları vardır (Tosun, 2011: 32). Biçimsel ve teknik açıdan farklı öyküleme tarzlarına yönelir. Kimi yerde durum, kimi yerde olay öyküsü yazarak tek bir biçimde ısrar etmez, yer yer bilinçakışı tekniğini kullanır (Alver, 2016: 59). Bazı hikâyelerinde biçimsel arayışlara girer ve *Muhteris*’te olduğu gibi noktalama işaretlerini kullanmaz. Yazmaya şiirle başlamasının etkisi şiir formunda yazdığı hikâyelerde hissedilir. Küçürek öykü türünde önemli örnekler de vermiştir. Öyküleri otobiyografik özellikler gösterir. Bu yüzden yazarın öykü karakterleri çoğunlukla Konya şehriyle bağlantılıdır.

Konya’da yayın hayatı oldukça canlıdır, birçok dergi çıkmakta ve kitap basılmaktadır. Konya buna rağmen şehir olarak hak ettiği ilgiyi görememiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar bir dönem Konya’da öğretmenlik yapması vesileyle şehri tanımış ve *Beş Şehir*’de Konya’ya da yer vermiştir. O, *Beş Şehir*’de Konya’yı, “*Bir başkent daima başkenttir.*” düşüncesinden hareketle Selçuklu tarihi açısından ele almıştır.⁴ Akşehirli olan Tarık Buğra ise *Küçük Ağa* romanında Milli Mücadeleyi, o dönem küçük bir kasaba olan Akşehir’in bakış açısıyla (yeni yapılanmayla birlikte merkezileşmeye başlayan Ankara özelinde yorumlayan anlayışa karşı) ele almıştır.

Abdullah Harmancı’nın “Lema Sebakteni”, “Gerçi”, “Sıkı Tut Serçeyi” vb. hikâyelerinde mekân İstanbul’dur. Ancak hikâyeleri ağırlıklı olarak (birçok yazarın görmezden geldiği) Konya’da geçer. Yazar, Konya’nın mahallî unsurlarını da bu eserlerinde yansıtır. Bu onun şehre verdiği önemi gösterir. Bu makalede de Abdullah Harmancı’nın kitaplaşmış hikâyelerine, Konya’nın mekân olarak ve diğer unsurlarıyla nasıl yansıtıldığı ortaya konulacaktır.

1.Mekân olarak Konya

İnsanın sürekli-geçici olarak bulunduğu ya da yaşadığı mekânla arasında ister istemez bir etkileşim olur. Bu etkileşimle mekân; insanı psikolojik, siyasî, kültürel, sosyal vb. birçok yönden etkiler. Aynı zamanda insanların yaşamış, düşlemiş oldukları bütün yaşantılar, bu yaşantıların yansımaları mekânın hafızasına kazınır ve mekânın hafızası, bilinçli-bilinçsiz insanın belleğinde

³ Bu kitapta yirmi sekiz öykü vardır ve bunlardan biri de *Seni Ne İhtiyarlattı*’daki “Kitaplar ve Çiçekler”dir.

⁴ Tanpınar “*Bir başkent daima başkenttir. Ne kadar susturulursa susturulsun yine konuşur.*” (Tanpınar, 1995: 140) diyerek Konya’yı anlatırken şehrin tarihine yani Selçuklular Dönemi’ne yoğunlaşır.

yaşar (Narlı, 2014: 32). Bellek, bu hatıraları mekân sayesinde çağrıştırdığı için yaşantıları (tekrar hatırlamak amacıyla) mekânsallaştırma eğilimi içindedir (Assmann, 2001: 43). Çünkü kişisel / kolektif bellek, unutma ve unutturma mekanizması olarak değişimlere karşı durmak için geçmiş mekânla kurduğu bağ sayesinde hatırlar. Bachelard da mekân çözümlemenin özel yaşamımızla ilgili dizgesel ruhsal çözümlemesi olacağını; geçmişin tiyatrosu olan belleğimizin dekorunun, kişileri baskın rolleriyle koruduğunu; insanın bazen zaman içinde kendini tanıdığını sandığını oysa tanıdığını sandığı şeyin yalnızca varlığın durağanlık kazandığı mekânlar içindeki bir dizi bağlamalar olduğunu; geçip gitmek istemeyen varlığın, geçmişte bile, yitirilen zamanın peşine düştüğünde zamanın akışını durdurmak istediğini ve mekânın, peteklerinin binlerce gözünde zamanın sıkıştırılmış olarak tutulduğunu söyleyerek (Bachelard, 1996: 36) mekânın kişisel hafızasına dikkat çeker.

Günümüzde de bir yazarı anlamak, mekânın metindeki yansımalarını ve yazarın o yerle ilişkisini çözümlemek için edebi metinlerde, mekânla kişisel bellek arasında birçok ilişki kurulmuş ve yorumlarla mekân unsuruna farklı açılımlar getirilmiştir. Bireyin belleğinin kendini mekânla ifade ettiği gerçeğinden hareketle, mekânın seçiminden mekânda yer verilen imgelere ve simgelere kadar birçok unsurun üzerinde durularak yapılan çözümlemelerle, bireyin davranışları mekân bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır. Burada bunlardan yola çıkarak, Abdullah Harmancı'nın hikâyelerinde mekân olarak Konya'yı "Merkez" ve "Konya Çevresi" olarak iki başlığa ayırıp, onun kişisel belleğini de göz önünde bulundurarak değerlendireceğiz.

1.1. Merkez

Abdullah Harmancı'nın, hikâyelerinde Konya'nın merkezi; hızlı bir değişimin görüldüğü Alaaddin Tepesi ve Çevresi, yazarın çocukluğunun geçtiği Şeker Mahallesi, geleneksel kimliğini muhafaza eden Şems-Mevlana-Kayalı Park Civarı ve diğer mekânlar başlıkları altında inceleyeceğiz:

1.1.1. Alaaddin Tepesi ve Çevresi

*Muhteris'te "Topalın kahvesini geçince meslek lisesi, meslek lisesinden dönünce derbentli kömürcü ahmeta, tren yolu hemzemin, cengiz'le cigaraya başladığımız dulda, liseli yıllar, fakülteli yıllar, 'ilk maaş' takılmaları, ipe dizilmiş gibi şehirler trabzon, rize, sivas, aksaray" cümleleriyle başlayan "umur bey caddelerinde" hikâyesinde anlatıcı geçmişe yönelir, anılarını anlatmaya başlar. Günümüzde kentleşmeyle birlikte yok olan; park, fuar alanı, AVM'ye dönüştürülen "eski terminal, şiir gecelerinin düzenlendiği dede bahçesi, fuarın girişi, teksas pavyonu, mcdonald's, stadyum büfesi"nden bahsedilir. Baskın olan duygu, geçmiş hatıraların verdiği acıdır. Fakat burada mekân hatıraları koruyan ve çağrıştıran bir unsurdur. Anlatıcı Konya'nın bu mekânlarına baktığında ona sinmiş olan ve kendisine acı veren anılarını hatırlar. Hikâyenin son cümlelerinde de anlatıcı "...sitene gir, karanlığına gömül, acılarına gömül, anılarına!" ("umur bey caddelerinde", *Muhteris*, s. 31- 36) diyerek bunu dile getirir. Ancak burada anlatıcıyı asıl rahatsız eden hafızasını yitiren / oluşturmamayan şehirdir. Selçuklulara başkentlik yapmış bir şehrin merkezinde "teksas pavyonu, mcdonald's" gibi popüler kültürü sembolize eden yabancı isimli yerlerin bulunması ve bu mekânların bile kısa sürede tüketilmesi eleştirilir.*

Yazar, "dünyaya bir şeyler oluyor!" isimli hikâyesinde bu eleştirilerine devam eder. Konya'nın "büyük bir caddesi"nde yürüten anlatıcı "İnce Minare buradaydı. İşte eski Vali Konağı. İşte nargile kahvesi. Fakat bütün bunların önü sıra yanı sıra duran. Durması gereken. Yıllardır burada, bu akasyaların önünde bekleyen bina... diyerek gayrimüslimlere (Marunilere) ait 2013 yılında yıkılan ve yerine yeni binaların yapıldığı "İkiz Evler"i kast ederken "Yahu burada bir mcdonald's olmayacak mıydı?" sözüyle şimdiye geçmiş arasındaki farka ve şehrin hızlı değişimine yok olan tarihî yapılarla dikkat çeker. Hikâyenin devamında Alaaddin Tepesi'nin etrafındaki değişimle mekânların tüketilmesini anlatmaya devam eder. "Ahşap bir binanın kapısını çalıp 'Apex!' dedi. Burada Apex diye bir lokanta olacaktı." diyerek orduevinin (Günümüzde burası

da yıkılmıştır.) karşısındaki bir “fast food”u; “Beş katlı bir binanın bütün zillerine basıp ‘Tekel Binası’ dedi. Ben bir tekel binası olduğumu zannediyordum burada...” sözleriyle de günümüzde kullanılmayan metruk binayı hatırlar. Fakat değişimin sadece bunlarla sınırlı kalmadığını, şehrin manevi ikliminin de tüketim ve eğlence kültürüne feda edildiğini görür: “Caddeler tarihlerinde görmediği kadar pavyonla-barla dolmuş(tur), her köşe başına tekel bayii açılmış”(tır). Anlatıcıya “yarı çıplak kadınlar, akşamdan kalma okulun hizmetlisi Kazım...” ızdırap verir (“dünyaya bir şeyler oluyor!”, *Seni Ne İhtiyarlattı*, s. 154-156).

“Melek Kayıtları”nda da yine aynı sorunlara dikkat çeken yazar; şehirdeki mekânların hafızasına saygı duyan ve bunları koruyan ülkelerle, gözlemlediği mekânı karşılaştırır: *Uzak ülkelerde, iki yüz elli senelik eczanelerin ve beş nesildir aynı binada hizmet veren otellerin varlığından haberdar olmasa, bir yıldır fatura ödediği dükkânın çorbacı ol(masına), üç senedir çay içtiği kafenin sürücü kursuna dönüşmesine...*(Burada da İkiz Evlere dikkat çeker.) *tahammül edebileceğini söyle*”(r) (“Melek Kayıtları”, *Melek Kayıtları*, s. 24).

Yazar, “Behçet Bey Neden Gülümsedi?” hikâyesinde ise “Bütün gayrimenkuller durmadan akıp gidiyorlar, yok oluyorlar, ufalanıyor, un ufak oluyorlar, ufalanıyorlar, toza toprağa bulanıyorlar, nakl oluyorlar, yerlerinde yeller esiyor. Hangi taşınmaz yerinde kalmış ki? Bütün taşınmazlar rüzgârda ufalanıp gitmişler?” cümleleriyle vurdumduymazlık ve tüketim kültürü karşısında eskiyen yapıların aciziyetini vurgular; Konya’daki eski tarihî yapılardan “Kılıçarslan Köşkü, Kubadabad Sarayı’ndan ve dedesinin-babasının müteahhite verilerek kentsel dönüşüme dâhil edilen evinden örnek verir: “Hani balkonunda semaver yapılan, iftar yapılan o büyük bahçeli ev nerede?” diyerek mekâna yüklediği anıların da kentsel dönüşümle birlikte yok olup gitmesi karşısında yaşadığı üzüntüyü vurgular (“Behçet Bey Neden Gülümsedi?”, *Melek Kayıtları*, s. 127).

“Yaşam Bir Iska” öyküsü “Yusuf’la birlikte Zafer’den gelip Orduevi’ne doğru yürütenleri seyredip duruyoruz. Arkadaşım zihninden geçirdiklerimi biliyormuş gibi... Eski yazları özliyorum.” (“Yaşam Bir Iska”, *Ertesi Dünya*, s. 83) cümleleriyle biter. Burada da mekân olarak Konya anlatıcıya Alaaddin’de buluşup sohbet ettiği eski arkadaşlarını, gerçekleşmeyen hayallerini çağrıştırır ve onu hüznendirir. “Asa” hikâyesindeki olay da Alaaddin Camii’si avlusunda Selçuklu Sultanlarının medfun bulunduğu türbenin arka tarafında geçer.

Alaaddin Tepesi ve Çevresi, Harmancı’nın hikâyelerinde tarihsel kimliğinin ötesinde, menfi yönde sürekli değişimin yaşandığı kimi zamanda hatıralarını çağrıştıran hüznle bahsettiği bir mekân olarak verilmiştir.

1.1.2.Şeker Mahallesi

1950’li yıllarda yazarın ailesi Konya’nın bir ilçesi olan Derbent’ten gelip Şeker Mahallesi’ne yerleşmiştir Dolayısıyla yazar Kırba, Sivas, Karaman vb. yerlerde bulunsada çocukluğunun büyük bir bölümünü ve yaz tatillerini burada dedesinin evinde geçirmiştir. Şeker Mahallesi’nin kendisi için ne ifade ettiğini *Mahalle Mektebi*’nin Konya dosyası için yazdığı ve daha sonra “derbent yeşili” olarak hikâyeleştirdiği “Konya Benim İçin Şeker’dir” yazısında anlatmıştır. Assmann, hatıraların yaşanan bir mekâna dayandığını, aile için evin, kırsalda yaşayanlar için köyün ve vadinin, kentsoylular için kentlerin bir coğrafyada yaşayanlar için o coğrafi bölgenin mekânsal hatırlama çerçevesini oluşturduğunu (Assmann, 2001: 43) söyler. Yani bellekte mekâna dair belli izler kalır ve birey hayatında yer edinen bu izler sayesinde geçmiş hatırlar. Harmancı, hikâyelerinde özellikle son kitabı *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*’de bu izleri takip eder ve geçmiş hatırlar.

Bachelard, kapalı mekânın anıları saklayıp koruduğunu ve anıların da imge değerleri olduğunu dolayısıyla aklımıza eski evimizin anıları geldiğinde çocukluğumuzun ülkesine, çok çok eski olan, o devinimsiz ülkeye gittiğimizi, mutluluk saptamalarını yaşadığımızı, saklanmış anıları yeniden yaşayarak kendimizi avuttuğumuzu (Bachelard, 1996: 34) söyler. Bu açıdan yaklaşacak olursak “yüreğime üç çivi” adlı hikâyenin ikinci bölümünde anlatıcı çocukluğunun geçtiği Konya

Şeker Mahallesi'nden bahseder ve “*Ben kampüse giderken ve kampüsten dönerken günde iki defa gözüüm dedemin evine ilişmesin diye kendimi sıkacağım*”, “*Gözüüm o eve ilişti: Evi yıkmışlar.*” der. İnsanların aldırış etmeden geçip gittiği bu yer, iş yerine giderken önünden geçtiği bu mahalle yazarın belleğinde derin izler bırakmış olan geçmiş yaşantısını, acılarını, anılarını ve sevinçlerini çağırıştırır. Özellikle çocukluk yıllarına ait anılar anlatıcıyı hüzünlendirir. “*Çocukluğumun çoğu Şeker Mahallesi'nde geçti.*” diyerek başladığı hikâyede yirmi beş sene öncesine gider, dedesinin evini tasvir eder ve geleneksel geniş yapıdaki bir ailenin günlük yaşantısını anlatır. “*Cennete uyanmış gibiyiz.*”, “*Bir şenlik, bir mutluluk, bir cennet rüzgârı derken...*” cümleleri geçmişe dair mutlu anları yani kayıp çocukluğu çağırıştırır. Arabasından inip yıkılan evin ayakta kalan tek parçası olan duvara doğru yürür ve orada bir çivi yuvası bulur. “*Belki kırk sene öncesine ait*” bu iz onun belleğini harekete geçirir, anlatıcı bu yerin “*Dede(sinin) hacdan gelen saatinin asıldığı yer*”, aynı zamanda “*amcasının (onu) kemerinden astığı yer*” olduğunu hatırlayarak “cennet” olarak tasvir ettiği mekânla birlikte kaybedilen çocukluğunun acısını yaşar (“yüreğime üç çivi”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 11-14).⁵

Aynı kitaptaki diğer bir hikâye “otopsi”de de kentsel dönüşüm çalışmaları esnasında Şeker Mahallesi'nin yıkım işini alan Aslan'ın yaşadıkları anlatılır. Aslan, çocukluğu Şeker'de geçen bir kişidir. Çocukluk arkadaşı Remzilerin evini görür ve bilseydim bu işi almazdım, der. Yıkım esnasında gördükleri ona Şeker Mahallesi'ndeki hatıralarını çağırıştırır. Anlatıcı geçmişe yolculuk yapar ve Muhtar, Remzi, Kebiz Aba vb. kişileri hatırlayarak onlarla ilgili anılarından bahseder. Bu anlatımda (Şeker'de) geçmişte kalan yaşantı canlı bir şekilde tasvir edilir. Diğer hikâyelerde olduğu gibi burada da yapılara ve mekâna anlam yükleyen kişinin belleğidir. O mekân, yapı ya da yapılar belleğinde iz olmayan yani geçmişte o mekânla bir yaşanmışlığı ya da ilişkisi bulunmayan kişiler için hiçbir şey ifade etmez. Bu tezat Aslan'ın iç konuşmalarına şöyle yansır: “*Anlamazdı. Hadi gidelim İsmail, bu cenazeyi kaldırmak neden bize düşüyor, dese, bu ev benim çocukluğumun yarısı eder İsmail dese, bana müsaade dese... Belki de İsmail gülecek, Belki de şaka sanacak.*” Ustabasına “*Bu evi bildin mi Kemal Abi?*” der ama Kemal Usta onun içinde kopan fırtınayı anlamaz ve “*Hatırlayamadım kiminmiş?*” der, önemsemez. Onlardan kendisi için hiçbir şey ifade etmeyen bu mekânın yıkımında çabuk olmalarını, işi hızlandırmalarını ister. Çünkü onlar kazanacakları paranın derdindedir. Aslan'ın içinde fırtınalar eser; o, yıkımı izlerken Şeker Mahalle'sinde kendinde iz bırakan anılarını ve mahalle kültürünü yâd ederek hüzünlenir. Burada da daha önceki hikâyede olduğu gibi geçmişe hatırlatan izler ya da eşyalar üzerinde durulur. Aslan halen ayakta kalan kömürlükten “*lastik tekerlekleri kocaman çocuk arabasını dışarı almak*” için uğraşırken karton kutunun içinde “*o dönemlerde çok meşhur olan fotoğraf albümleri*”ni bulur. Bu eşyaların Aslan'ın çocukluk yıllarında bir karşılığı vardır. Aslan kaybettiği, hüzünle hatırladığı geçmişe için “*Ah ki ah! Vah ki vah!*” der. Hikâyenin devamında Aslan işini yaparken yaşadığı iç çatışmayı belediye'deki izlerle anılarını iç içe vererek şöyle ifade eder: “*Bizim mahallenin finalini yapmak bana mı kaldı Kebiz Aba. Böyle olacağın bilseydim gelir miydin? Bizim sokak. Sizin ev. Remzi'nin Nerimen'a ağladığı duvar. Hamit abiyle gazozuna güreştiğimiz bahçe. Annemlerin kısır yaptığı balkon. O kırmızı çocuk arabasının saklandığı izbe.*” (“otopsi”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 17-25).

⁵ Proust'ta bir *mémoire involontaire*'e (istenç dışı bellek) vardır ve Proust, bunu anlığın hizmetindeki “istenç ürünü bellekle” karşılaştırır. Proust'un *Swannların Tarafında*, çocukluğunun bir bölümünün geçtiği Combray kentinden ne kadar az şey anımsadığını anlatır. Bir öğlen sonrasında yediği (ve sonradan sık sık sözünü edeceği) madeleine adlı bir kurabiyenin tadı, Proust'u geçmiş zamana götürür; oysa o ana değin Proust, yalnızca dikkatin buyruğundaki bir belleğin hazır tuttuklarının sınırları içerisinde kalmıştır. Proust, bunu *mémoire volontaire*, yani istenç ürünü bellek diye nitelendirir; bu belleğin yapısal özelliği, geçmişe ilişkin olarak hiçbir izinin olmamasıdır. Kendi geçmişimiz bakımından da durum böyledir. O geçmişe istencimizle çağırılmaz, boşunadır; belleğimizin çabaları bu bağlamda hiçbir işe yaramaz. Bu nedenle Proust'a göre geçmiş, anlığın etki alanı dışında, maddi bir nesnenin ya da böyle bir nesnenin bizde uyandıracak duygunun içindedir; bunun hangi nesne olduğunu bilemeyiz. Bu nesneyle ölmezden önce karşılaşmamamız ya da hiç karşılaşmamamız, rastlantıya bağlıdır (Benjamin, 2002: 203). Buradaki nesneler de Proust'un tanımındakine benzer. Anlatıcıya anlığın etki alanı dışında istenç dışı belleği harekete geçiren bir duygu verir.

“Veyl” ve “Yerin Dibi” hikâyelerinde mekânın, isim olarak belirtilmese de otobiyografik izlerden dolayı Şeker olduğu açıktır. “Veyl”de anlatıcı “*doğduğu, büyüdüğü, bebek, çocuk, delikanlı, yetişkin olduğu, genç, mahzun, yalnız olduğu, şair olduğu, âşık olduğu... eski bahçeli evlerinin yıkıldığı haberini*” ablasından alır. Bu ev anlatıcının sadece barındığı bir yapı değil onun “*diz yaralarını, bayram şekerlerini, yoksul oyuncaklarını, badem ağaçlarını, salıncakları, saklambaçları...*” yani çocukluğuna dair birçok hatırayı çağrıştıran bir araçtır. Bu sıradan yapı anlatıcının beğindeki yaşanmışlıklarla anlam kazanır. Burada anlatıcı daha önceki Şeker’i anlatan hikâyelerden farklı olarak kentsel dönüşümle birlikte mekânın hafızasına karşı yapılan yıkımı eleştirir. Karşılaştırma yapan anlatıcı; Viyana, Paris, Prag’da gezerken edindiği izlenimlerden bahseder. Avrupa’da Orta Çağ’dan kalma yapıların bile korunması karşısında yakın geçmişe ait bu evin “*bir kepçe darbesiyle yerle yeksan olması*” anlatıcıyı hüznlendirir (“Veyl”, *Melek Kayıtları*, s. 127). “Yerin Dibi” hikâyesinde anlatıcı “*yalnızlığı(nı) ve derbederliği(ni) unutmak için çıkmış(ken) araştırmaya, bu işe girdiği(ne) pişman olacaktı(r)*”. Çünkü gezinti esnasında anlatıcı yıkım çalışmaları yapılmakta olan eski bir ev görür. “*Evin ön cephesi tamamen yıkılmış, muhtemelen oturma odası olarak kullanılan bölümün duvarı hala yerindedir.*” Duvarda Kâbe fotoğrafları, Pirelli takvimi, çalar saat, geyikli bir duvar halısı... vardır. Bunlar anlatıcıyı o evdeki eski yaşantıya götürür ve onun o evdeki eski hayatı hayal etmesini sağlar. “*Ruhumda birkaç karenin daha yandığını hissetmişim.*” diyerek hüznünü dile getirir (“Yerin Dibi”, *Ertesi Dünya*, s. 78).

Diğer bir hikâye “derbent yeşili”nde düğüne giden anlatıcı burada Şeker Mahallesi’ni anlatır. Hikâyelerde “yeşil” renk bu mahalle ve evlerle özdeşleştirilmiştir. “yüreğime üç çivi”deki “*O yeşil ev, gene o yeşil ev.*” cümlesinden de anlaşılacağı üzere yazarın çocukluğunun geçtiği evin rengi yazarın belleğinde bir imge olarak ev-mahalleye özdeşleşmiştir. Diğer hikâyelerdeki gibi otobiyografik izler taşıyan bu hikâye tasvirle başlar. “*Şekerin müstakil evleri, bir Derbentlinin köyünde bıraktığı köyüne duyduğu özlemi gösterircesine bir eskiliğin, bir tevazunun, dünyaya boş vermişliğin izlerini taşır.*” Burada yaşanan geleneksel mahalle kültürünü ayrıntılı bir şekilde dile getirip günlük yaşantıdan bahseder. Önceki hikâyelere göre burada yazar biraz daha çok mekânın toplumsal yönlerine ağırlık verir. “*Ev ahalisinin ailecek çıkıp da adımlayacağı kadar küçük bu bahçeler, sıcak yaz günlerinde, ev hanımlarının küçük yer minderlerinin üzerine çömlüp çay, kısır sohbetleri yapmalarına müsaade eder.*” Anlatıcı arabasını dar sokaklara sahip bu mahallenin girişine koyup düğün evine doğru adımlarken “*Camide, sokakta, pazarda, kısacası işte bu Şeker’in mahallerinde gördüğü ve yirmi senedir bir kez bile aklının ucundan geçirmedığı bu yüzleri, yaşlanmış olarak*” karşısında bulur. Ayrıca burada anlatıcı mekânı en ince ayrıntılarına kadar tasvir eder ve bu semtle ilgili yazacağı öyküde bunları mutlaka kullanması gerektiğini söyler. Hikâyenin sonunda Şeker ahalisinden biri olmaktan duyduğu sevinci haykırmak ister. Yazar burada çocukluğunu, ruhunun aradığı huzuru bulmuş gibi görölse de hikâyenin genelinde geçmişe duyulan özlem ve onun geri getirilemezliğinin hüznü hissedilir (“derbent yeşili”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 30-35).

Yazarın çocukluğunun geçtiği Şeker Mahallesi hikâyelerde yıkılan, yok edilen ancak kalıntılarda bellek vasıtasıyla geçmişin ve kaybedilen çocukluğun izinin sürüldüğü bir mekân olarak tasvir edilmiştir.

1.1.3.Şems, Mevlana ve Kayalı Park civarı

Harmancı’nın hikâyelerinde Alaaddin ve Şeker Mahallesi’nden sonra üzerinde en çok durulan mekânlar Konya’da eski yerleşimin yaygın olduğu Şems, Mevlana ve Kayalı Park civarıdır. “güneşin kucagında” Şems Camii’nin önünde geçen olay, anlatıcıyı buranın geçmişine götürür. “*1930’lu senelere kadar bu park bir mezarlıktı, diyorum, fotoğrafları bile var, 30’larda mezarlar kaldırıldı, cenazeleri de alanlar aldı, başka bir yere taşıdı, ama alınmayanlar bu mermerlerin altında kaldı...*” (“güneşin kucagında”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 121).

Günümüzde kentleşmeyle birlikte dönüştürülüp park olarak kullanılan alanın eski hâlini anlatarak günümüz insanın ölümlere bile saygısının kalmaması eleştirilir.

“yüreğime üç çivi”de olay Kayalı Park'ta geçmektedir. Anlatıcı tarihî postane binasından sempatiyle bahseder ve bu yapının belleğine “*babasının genç olduğu senelerin serinliğini serptiğini*” söyler. Oradan Çıkırıkçılar'a yönelir. Karadeniz çayevinde arkadaşıyla buluşacaktır. Anlatıcı, postane binasının arka sokağında, Ramazan ayının son günlerinde zabıtalılarla seyyar satıcı arasında yaşanan ve müdahalede bulunamadığı olumsuz bir duruma şahit olur. Bu olay anlatıcıyı derinden yaralar (“yüreğime üç çivi”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 9). Artık bu mekân bu olayla birlikte “*nisan ayında*” anlatıcının belleğinde “*gönlünü kanatacak*” bir yer edinir.

“Bunak Kadın” adlı öyküde ise anlatıcının evi ile Mevlana Türbesi arasına set çeken apartmanlar anlatılır. Bir zamanlar evin penceresinde türbe görünmektedir ve zamanla inşa edilen yapılardan dolayı türbe artık görünmez. Ev halkı evin düşen değerine ve kaybolan manzarasına üzülürken “bunak kadın” “*Gerisine bakma da Mevlana'nın sevgisinden mahrum kalmışsınız.*” der (“Bunak Kadın”, *Melek Kayıtları*, s. 138). Bununla kentleşmenin maneviyata ve şehrin hafızasına önem vermeyen yapısına dikkat çekilirken, insanların mekân algılarına yansıyan değer yargılarındaki değişim eleştirilir.

“Belki de” hikâyesinde “İstanbul Caddesi” ve bu caddedeki dondurmacı “Asıl Dondurma”dan bahsedilirken, “On Dakika”da İstanbul Caddesi'ndeki bir pastanede futbol izleyerek boşa geçirilen zaman anlatılır. “On Dakika”da, “Kapu Camii” teravih namazı kılmak amacıyla gidilen bir yer olarak geçer. “İsminin Baş Harfleri” hikâyesinde mekân Mevlana Müzesi'nin önündeki bir çay ocağı ve Mevlana Caddesi'dir. Mezar ziyaretine gelenlerin anlatıcının yanından selamsız geçmelerinin eleştirildiği “Kanatsız Kapılar” da olay anlatıcının “*Şehrin en büyük mezarlığı*” olarak nitelediği Üçler Mezarlığı'nda geçer. “orhan batıbey olmak” hikâyesinde de yazar Kayalıpark'ta havuzun başında otururken hayallere dalar ve başkası olmayı hayal eder. Bu hikâyelerde mekân ayrıntılı olarak tasvir edilmemiş, bireysel bellekle mekân arasındaki bağlar üzerinde durulmamıştır.

Harmancı'nın hikâyelerinde Konya'da eski yerleşimin yaygın olduğu Şems, Mevlana ve Kayalı Park civarı Şeker ve Alâeddin de olduğu gibi geçmişe yapılan göndermelerle anlatılmıştır. Ancak mekânın ayrıntılı olarak tasvir edilmediği sadece isim olarak hikâyelerde geçtiği de olur.

1.1.4. Diğer

“Ceviz Ağacı” adlı öyküde 2 Şubat 2004'te Konya'da hiçbir dış müdahale olmadan yıkılıp doksan sekiz cana mal olan facianın yaşandığı Zümrüt Apartmanı, “Gümrah Apartmanı” adıyla konu edilir. Olaydan bir yıl sonra kaleme alınan bu öyküde yazar söz konusu mekânda 1954 senesinde evi bulunan Ramazan Kaya'nın bahçesindeki ceviz ağacına bakarak cesetler görmesi ve 2004'te olay esnasında bir itfaiyecinin enkaz alanında “*heybetli bir ceviz ağacının dallarından karanlıklar sarkan ürkütücü görüntü*”yle karşılaşması (“Ceviz Ağacı”, *Yerlere Göklere*, s. 93) anlatılarak acı veren olay gizemli hâle getirilir.

“İspirto Renkli Kağıtlar”da Derbentliler sitesinden bahsedilir. Nalçacı'da bulunan bu apartmanda dikkat çeken unsur evin karamsar bir şekilde tasvir edilmesidir. Teyzesini kaybeden anlatıcı, evi yalnızlığıyla özdeşleştirir ve insanı ürküten bir tablo çizer: “*Ürpertici, korkutucu bir sesle çalmıştı kırk beş senelik Derbetliler sitesinin 12 no'lu dairesinin kanarya ötüşlü zili. Şimdi bu üç yüz metrekaarelik evde bir başına yaşayacaktı. İşte o yalnız ürpertici gecenin ilkinde kapısı korkutucu sesle çaldı.*” (“İspirto Renkli Kağıtlar”, *Melek Kayıtları*, s. 20).

“çağrı”da ise “*patlak egzozunu bağırtı bağırtı Nalçacı caddesinde Azrail gibi*” (“çağrı”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi*, s. 46) dolaşan Konya'daki insan manzaralarından bahsedilir.

Ayrıca Konya merkezdeki “Tellal Pazarı, Muhacir Pazarı, Musalla Mezarlığı, Üçler Mezarlığı, Koyuncu Pasajı, İpşişoğlu İşhanı, Halıcılar İşhanı, Büyük Panayır, Asri Camii, Doktor

Haydar Camii, Kapı Camii, Sekiz Köşe Camii, Platin Bilardo, Karides Gazinosu, Krizantem Kuruyemiş, Araboğlu Makası, Fatih Işıklar, Aydınlık Evler, Mimar Sinan-Özlem, Eğitim Fakültesi, Akyokuş, Karatay” vb. mekânlar da hikâyelerde verilmiş fakat ayrıntılı olarak üzerinde durulmamıştır.

Abdullah Harmancı’nın hikâyelerinde, Alaaddin Tepesi ve çevresi hızlı bir değişimin yaşandığı kimliksiz bir mekân; Şeker Mahallesi çocukluğunun geçtiği belleğinde derin izler bırakan bir yer; Şems, Mevlana ve Kayalı Park civarı şehrin hafızasına ve kişisel anlarına göndermede bulunan bir mekân olarak verilmiştir. Konya’daki birçok mekân hikâyelerde isim olarak geçerken, Nalçacı civarındaki yerlere de geçmişteki olaylara göndermede bulunularak değinilmiştir

1.2.Konya Çevresi

Meram Dere, Altınapa, Alakova, Dutlukırı, Sille, Tatköy, Takkeli Dağ, Gevale Kalesi mekân olarak geçer. Hikâyelerdeki kahramanlar toplum tarafından hoş karşılanmayan alışkanlıklarını burada icra ederler.

Konya’nın çevresindeki mekânlar “umur bey caddelerde” hikâyesinde “*piknik hazırlıkları, sille barajı, bir kızla bir oğlanı, avcumun içinde yanarı*”(“umur bey caddelerde”, *Muhteris*, s. 36); “orhan batıbey olmak”da “*Sonra arkadaşlarıyla şöyle bir Sille- Dere-Apa yapacaklarmış. İstersem ben de gelebilirmişim... Arkadaş deyince kız mız değilmiş ha. Yanlış anlamayaymışım. Bugünlerde pek Müslümanmış canım.*” (“orhan batıbey olmak”, *Ertesi Dünya*, s. 72) ve “çağrı”da “*Meram bağlarının ıssız yerlerinde arkadaşlarıyla bira içiyor. Otuz beşlik rakısına kâğıt oynuyordu. Sille barajında balık tutuyor, Tatköy’ün Gevale’ye bakan yamaçlarında mangal yapıp rakı içiyor*”(“çağrı”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi*, s. 46); cümleleriyle anlatılır. Bu mekânlara karşı olumsuz bir bakış açısı hâkimdir.

“ötegeçe” öyküsünde “*pazar sabahları hadi Dutlukıra gidiyoruz komşu*”(“ötegeçe”, *Seni Ne İhtiyarlattı*, s. 52); şeklinde ve “çağrı” hikâyesinde “*motorun arkasına yeğenlerini alıp Dere’ye pikniğe gider*”(“çağrı”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi*, s. 46); cümleleriyle Konya çevresindeki bu mekânlardan nadir de olsa olumlu olarak bahsedilir. Yine “Nafile” öyküsünün “*itle köpekle dalaşıp durmak istemeyen*” kahramanını Meram bahçelerinin sükûnetini cezbeder. Nalçacı’daki daireyi satıp “*Meram’da olmak. Geceleri kavak hışırtılarıyla uykuya dalmak*” ister. Burada da şehrin merkezi ile çevresi arasındaki zıtlık vurgulanır, Meram kırsal yapısından dolayı huzur bulunulacak bir mekân olarak tasvir edilir.

Görüldüğü gibi Harmancı’nın hikâyelerinde Konya çevresindeki bu mesire yerleri birkaç olumlu örnek dışında günahla özdeşleşmiş mekânlardır. Bazı yerlerde bu mekânlarda bulunan insanlardan olumlu şekilde bahsedilse de bu yerlere yazarın bakış açısı genelde olumsuzdur.

2.Mahalli Unsurlar

Abdullah Harmancı’nın hikâyelerine Konya; ağız özellikleri, simge isimleri ve bazı kültürel özellikleriyle de yansımıştır. Bunları “Konya Ağız Özellikleri”, “Konya’yla Özdeşleşmiş Kişiler” ve “Diğer” başlıkları altında değerlendireceğiz.

2.1. Konya Ağız Özellikleri

Yazı dili; dilbilgisi kuralları, sözlüksel özellikler ve standart dil sayesinde iletişimi sağlar. Standart dil ortak normlara dayanan, hem yazı hem de konuşma dili olarak düzenlenmiş ve bölgeler üstü anlaşma aracı olarak benimsenip kurumsallaşmış olan dildir. Türkçede standart dil İstanbul ağzına dayanmaktadır (İmer vd., 2011: 200). Bu dilde görülen yörelere özgü farklı konuşma tarzları ağız olarak isimlendirilir. Ağızlar, anlatılan hikâyenin gerçekçiliğini ve etkisini artırması, anlatıcının toplumla arasındaki bağı göstermesi amacıyla edebi metinlerde kullanılmıştır. Abdullah

Harmancı da hikâyelerinde doğup büyüdüğü, çocukluğunun geçtiği mekânların ağız özelliklerini eserlerinde gerçekçi bir şekilde aktarmıştır.

“kalender” hikâyesinde İzmir’den Aksaray’a giden otobüsteki bir olay anlatılır. Muavinin, kendisinden yaşça oldukça küçük olan anlatıcıyla geçen konuşmalarında, kullandığı ifadelerde yöresellik dikkat çeker: “*Ne içersin guzum?*”, “*Sarı kola mı?*”, “*Aman başını çarpma gülüm. İcık acele et canım. Nereye yolculuk ehbabım?*” Bu ağız özelliklerinde okuyucu muavini belli bir yere bağlar. Zaten hikâyenin ileriki bölümlerinde muavinin Konyalı olduğu belirtilir. Daha sonraki bölümlerde “*Gız Ayşe*”, “*Tamam gızım.*”, “*Hadi guzum.*”, “*Ülen arkadaş.*”, “*Nası dünyaymış, ülen arkadaş.*” vb. (“kalender”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 26-29) Konya yöresine özgü ağız özelliklerini yansıtan ifadeler kullanılarak hikayenin gerçekçiliği artırılır.

“derbent yeşili”nde de Şeker Mahallesi’nde düğüne gelen anlatıcının izlenimleri ve anıları anlatılır. Anlatıcı mahallede yaşayan ya da yaşamış insanları doğal olarak vermiştir. Kadınların kendi aralarındaki konuşmalarda yöresel dil özellikleri yansıtılır: “*Gaç anam şekere de ippı zam gelmiş guyy...*”, “*Fedime’nin ooolanı duydunuz mu? Anam ağzı burnu gömgök oluvurmuş nası bişşii annayamadılar... Gece vakti dokduru nerden bulacan... Hay Fadim...*”, “*Muhtarın gızını da Çiniğil’in Ahmeda’nın oğluna istemişler, duydunuz mu...*” Anlatıcı bir zamanların bıçkın delikanlılarının sakal, şalvar, takke ve tesbihle “*hacemmi*”ye dönüştüğünü görür. Onların kendisini nasıl eleştirdiğini aktarır: “*okuyan adama bişşiler oluyor, burunlu oluyor, kimisi açık garı alıyor, töbe töbe yarabbi, dırnakaları gazma gibi yüzünde bi belik boya, sorma bizim oğlan, okumuş gısmısı hökela mı hökela oluyor. Erkek gadın bir arada okurlarmış.. Olmaz anam olmaz.. sen yaylan bakalım ordan...*” Ancak onların insanın yüzüne “*hümerme*”diklerini belirten anlatıcı hikâyeyi imamlarla “*hacemmi*” arasındaki konuşmayla bitirir: “*Vay anam vay...*”, “*Gaç anam gaç...*”, “*Nası dünyaymış...*”, “*Hacca başvurdıydı Kerim ... ne oldu?*”, “*Sorma bizim oğlan çıkmadı gene...*”, “*Dime len... Beş senedir girer durur... Bu ne gidinin gurrasıymış bacanak...*” . Okur üzerinde bıraktığı etkiyle bu ifadeler, yazarın Şeker Mahallesi’ni daha gerçekçi ve çarpıcı bir şekilde tasvir etmesine yardımcı olur. Ayrıca bu ifadeler yazarın Şeker Mahallesi’nde yetiştiği ve bu hikâyeyi “Konya Benim İçin Şeker”dir” yazısından uyarladığı düşünülünce yazarın bu semti özümlediğini ve içselleştirdiğini gösterir. Özellikle şu cümleler dikkat çekicidir: “*Ey Şeker ahalisi... Haykırmak istiyorum... Ama kendimi tutuyorum, ben de sizlerden biriyim, iyi ki sizlerden biriyim, iyi ki sizlerden biriyim... İyi ki... İyi ki...*” (“derbent yeşili”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 30-35). Burada kırsalın geleneksel yaşantısını kentte devam ettiren mahalleye karşı yazarın aidiyet hislerini coşkun bir şekilde ifade etmesi “*kırda doğan ve orada yetişenlerin artık o uzamda var oldukları için doğalarının ve tüm insani benliklerinin de ancak kırda şekillendiğinden, oraya ait olduklarını varsay*”an (Yıldırım, 2008: 29) Mustafa Kutlu’nun etkisi olarak da değerlendirilebilir.

“çağrı”da anlatıcı bir yakınının ölümünü anlatırken ölen kişinin karısının ağzından olaya açıklık getirir: “*Dün zabah galktıydık daaaa... Sofraya oturduydık daaaa... Hasan’ım erken gitti idi dükkâna... Şahin’imle galdıydık sofrada...*” Daha sonra anlatıcı “*merhumu mezara bıraktıktan sonra ölü evine gitmeli, etlemek yaptırmalı, gelen gidenle ilgilenmeli, Yasin okutmalı.*” (“çağrı”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi*, s. 45-48) diyerek yörenin cenaze geleneklerine de değinir. Yine burada yazar ağız özelliklerini kullanarak mahallenin gerçekliğini dolaysız, etkili bir şekilde verir.

Ayrıca *Seni Ne İhtiyarlattı*’da “akmıştı” anlamına gelen “*siğmişti*” (60), “pürüzsüz” anlamına gelen “*cascavlak*” (79); *Melek Kayıtları*’nda “kibirli” anlamında kullanılan “*Gubuzz*” (27) vb. yöreye özgü kelimeler kullanılmıştır.

Harmancı hikâyelerinde, yer yer, doğup büyüdüğü, çocukluğunun geçtiği mekânların ağız özelliklerini kullanmıştır. Hikâye kahramanlarının kendi aralarındaki konuşmalarda da bu özellikler göze çarpar. Bu da onun hikâyelerini gerçekçi, dolaysız ve etkileyici kılmıştır.

2.2. Konya’yla Özdeşleşmiş Kişiler

Yazar, sıradan insanlara ve müzik, edebiyat vb. alanlarında meşhur birçok isme hikâyelerinde yer verir. Bunların yanında “kanatsız kapılar”da “*Haciveyiszade hazretlerinin kabrine selam verelim, dedi.*” (“kanatsız kapılar”, *Melek Kayıtları*, s. 141); “*Mevlana’nın sevgisinden mahrum kalmışız.*” (“Bunak Kadın”, *Melek Kayıtları*, s. 138); “asa”da “*Hey büyük Şems nerelerdesin?*” (“asa”, *Ertesi Dünya*, 2015: 25) vb. cümleleriyle Konya’yla özdeşleşmiş, şehrin tarihî kimliğini yansıtan, simge isimler Mevlana, Şems, Haciveyiszade de yer verir.

2.3.Diğer

Yazar, hikâyelerinde Konya’yı anlatırken bu şehrin insanının günlük yaşamını olduğu gibi aktarmıştır. Bazı âdetlerine ve bu günlerde yenilenlere de değinmiştir: “...mahalle kadınlarının kısır günleri de silinip gitti.” (“otopsi”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, s. 19), “amcamın kızları, batırık günleri...” (“Melek Kayıtları”, *Melek Kayıtları*, s. 35), “ölü evine gitmeli, etlemek yaptırmalı, gelen gidenle ilgilenmeli, Yasin okutmali.” (“çağrı”, *Behçet Bey Neden Gülümsedi*, s. 45-48). Aynı hikâyede yaz aylarında Meram dağlarından şehre doğru esen ve havayı serinleten yöresel rüzgâr “Gedavet”ten de söz eder.

Yazar, hikâyelerinde Konya’yı sadece mekân olarak kullanmamış gerçekçi bir şekilde Konya’nın ağız özelliklerini de yansıtmış, Konya’yla özdeşleşmiş kişilere yer vermiş ve Konya’ya özgü bazı unsurlardan bahsetmiştir.

Sonuç

Abdullah Harmancı, doğup büyüdüğü topraklara vefasını göstererek hikâyelerinde Konya’ya hem mekân olarak hem de ağız özellikleri, önemli şahsiyetleri, gelenekleri vb. birçok mahallî unsurlarıyla yer vermiştir. İlk kitabından itibaren her yazdığı kitapta bunun ağırlığını da gittikçe artmıştır. Son kitabı *Behçet Bey Neden Gülümsedi?* hem otobiyografik unsurların çokluğu hem de Konya üzerinde yoğun bir şekilde durulmasıyla dikkat çeker.

Yazar, hikâyelerde Konya’nın merkezindeki yerlerden; Alaadin Tepesi ve çevresini hızlı bir değişimin yaşandığı, tüketime feda edilmiş, kimliğini yitirmiş bir mekân; Şeker Mahallesi’ni çocukluğunun geçtiği, belleğinde derin izler bırakan, aidiyet hisleriyle yaklaştığı otobiyografik bir yer; Şems, Mevlana ve Kayalı Park civarını ise şehrin hafızasına ve kişisel anılara göndermede bulunan bir mekân olarak vermiştir.

Konya’nın birçok semti hikâyelerde isim olarak geçerken mekânın şu anki hâli geçmişiyle birlikte bir bütün olarak ele alınmıştır. Yazar, eserlerindeki mekân tercihlerini kişisel belleğinden hareketle belirlediği için 2000’lerden sonraki Konya’nın modern yüzünü yansıtan AVM’leri ve yeni yapılarına hikâyelerinde yer vermemiş daha çok eski, tarihî ve kültürel yönleriyle öne çıkan yerler üzerinde durmuştur.

En çok üzerinde durduğu ve ayrıntılı olarak anlattığı semt “Konya Benim İçin Şeker”dir dediği Şeker Mahallesi’dir. Çocukluğunun mahallesi olduğu için bu mekâna özel bir önem vermiş, farklı manalar yüklemiştir. Geçmişe özlemin hissedildiği ve hüznü bir havanın hâkim olduğu hikâyelere Şeker; eski evleri, geleneksel yaşantısı, kentsel dönüşümle birlikte yok olup unutulmuş değerleri ve şehrin mekânsal hafızasına verilen zararlarla yansımıştır. Aynı zamanda bu yer modernleşme adı altında şehirde yaşanan dönüşümün ve kültürel çöküntünün karşısına bir değer olarak konulmuştur.

Konya yazar için belleğin canlandırılması, zihninde biriktirip mekâna yüklediği anıları hatırlaması için hareket noktasıdır. Bu anlamda Harmancı’nın hikâyelerindeki Konya hem mekân olarak hem de mahallî unsurlarıyla onun çocukluğundan gençliğine bireysel belleğini sunar. Bu yüzden onun anlattığı Konya; hayatını, düşüncelerini, topluma bakışını, özlemlerini, acılarını vb. anlamakta anahtar rol oynar.

Konya çevresindeki mesire yerleri birkaç olumlu örnek dışında (piknik maksatlı gidilen yer) günahla özdeşleşmiş mekânlardır. Bu durum okuyucuya Konya'nın toplumsal yapısı ve dinin toplum üzerindeki etkisi hakkında da ipuçları verir. Yazar, hikâyelerinde Konya'nın ağız özelliklerine, Konya'yla özdeşleşmiş simge isimlere ve bazı kültürel özelliklere de yer vermiştir. Bu özellikler hikâyeleri gerçekçi, dolaysız ve etkileyici kılarken şehrin değerlerini ve günlük yaşantısını da yansıtır.

Kaynakça

- Alver, K. (2016). Hayatın Ortasından Abdullah Harmancı Öyküsü. *Mahalle Mektebi*. (27), 59-63.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek*, (çev: Ayşe Tekin). Ayrıntı yayınları.
- Bachelard, G. (1996). *Mekânın Poetikası*, (çev: Aykut Derman). Kesit yayıncılık.
- Benjamin, W. (2002). *Pasajlar*, (çev: Ahmet Cemal), Yapı Kredi yayınları.
- Doğan, M.C. (2004). Divan Edebiyatının Taşraları. *Kitaplık: Taşra, Edebiyatta Merkez Çevre İlişkileri*. (73). 68-70.
- Dündar, U.K. (ed. / 2016). Abdullah Harmancı Dosyası. *Mahalle Mektebi*. (27), 55-128.
- Harmancı, A. (2013). *Kurmacanın Büyülü Sureti*. Profil yayınları.
- (2015). *Ertesi Dünya*. Profil yayınları.
- (2016). Konya Benim İçin Şeker'dir. *Mahalle Mektebi*, (30), 64-65.
- (2016). "Tanpınar'ın Konya'sı" . *Seyahatnamelerde Konya*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür yayınları.
- (2017). *Melek Kayıtları*. İz yayıncılık.
- (2017). *Yerlere Göklere*. İz yayıncılık.
- (2018). *Muhteris*. İz yayıncılık.
- (2018). *Seni Ne İhtiyarlattı?*. İz yayıncılık.
- (2019). *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*. İz yayıncılık.
- İmer, K., vd. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. Boğaziçi yayınları.
- Kahraman, M. & Harmancı, A. (2017). *28 Şubat'a 28 Öykü*. İz yayıncılık.
- Kaplan, M. (2008). *Şiiri Tahlilleri-II*. Dergâh yayınları.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*, (çev: Işık Ergüden). Sel yayıncılık.
- Narlı, M. (2014). *Şiir ve Mekân: Cumhuriyet Devri Türk Şiirinde Şiir-Mekân İlişkisi*. Akçağ yayınları.
- Solak, Ö. (2014). *Cumhuriyet Devri Türk Romanında Merkez-Taşra Çatışması*. Hikmetevi yayınları.
- Tanpınar, A.H. (1995). *Beş Şehir*. Dergâh yayınları.
- Tosun, N. (2011). Öykümüzde Konya Sokakları. *Mahalle Mektebi*, (1), 32-34.
- Yıldırım, E. (2007). *Mustafa Kutlu Hikâyeciliği*. Ebabil yayıncılık.